

ดอกไม้ใบอรุณคดีไทย ๘

โดย ชักกลอน ๕๗ ๒๗

๔๐ ตาเสือ

“เสียมองย่องแอบต้นตาเสือ ร่มทูกวางกวางเฟื่อฝูงกวางป่า
อ้อยช้างช้างนำวเป็นราวมา สาลิกาจับกิ่งพิกุลกิน”

วรรณคดี : ชุนช้างชุนแผน

ผู้ประพันธ์ : สุนทรภู่

ต้นตาเสือ *Aphanamixis polystachya*

พรรณไม้ป่า อยู่วงศ์ Meliaceae

ชื่อท้องถิ่น แผ่นดินไทย มากมายมี

พญาเสือคู่เกี้ยว, เต๋อช, เฮินตง,

เต๋อตาบู, มะถ้ำ, มะหังก่าน

มะยมหางก่าน, มะฮังก่าน, และเลาหง,

ไกลตาเสือ, แดงน้ำ, ขมิ้นตง

อีกรย้มตง, ยมหังก่าน, ตู่เกี้ยวกิติ

ไม้ยืนต้น สูงใหญ่ ไม้ผลองศา

ไม้พุ่มหนา ใบสีเขียวเข้ม เต็มพุ่มที่

ดอกสีเขียวอ่อน สีขาวอมชมพู

ชื่อสามัญ มีผลองศา เต็มพุ่มที่

เปลือกดกหนา ผลใบแก่ รากแผ่นไม้

เป็นยาไทย ใช้ปิดธาตุ ผาดเข้าขึ้น

สมานท้อง บ่อยลำไส้ ได้ดีครั้น

ปิดมูกเลือด ริดสีดวงดำ ผันเลือดดี

สรรพคุณ มากมี ดีและร้าย

ใช้กินไป ให้พิษร้าย กลายเป็นฝี

แม้ขอนไม้ ให้เห็ดพิษ ฤทธิ์มากมี

อย่าลองดี มีสิทธิ ริดสีดวงดำ,

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

ต้นตาสีเขียวเมื่อเห็นเป็นเงาอยู่ มันจะดูตรงไหนให้เห็นสีเขียว
ที่มีตาหาไม้เจอเจอหน้าเมื่อ แต่ต้องชี้บอกคนตั้งนั่งเห็นใจ

ตาสีเขียวตมดงมันแดงหรือมะอ่ำ ข้างมีค่าเป็นยามาทลายลมมัย
แก่นเนื้อเปลือกกลม ใบให้ลมไพร คนต่างให้รักษาให้หายได้หาย

ตาสีเขียวเป็นไม้ยืนต้นที่สูงนัก เปลือกมักแตกสะเก็ดหลุดอ่อนไหว
ตามกิ่งยอดอ่อนยอดอ่อนสีเขียว ให้อาหารเป็นตาสีเขียวมานาน

ใบแบบใบประกอบขนนกนี้ ใบย่อยเป็นรูปรีแกมขอบขนาน
โคนใบกลมปลายใบแหลมดูไม่บาน ใบย่อยสานดูคล้ายใบกล้วย

ดอกตาสีเขียวเป็นช่อแขนงยาว สีเหลืองไม่ขาวดอกขาวใบมี
ทั้งช่อดอกเพศเมียเพศผู้เข้าที่ ดอกเพศผู้มีขนาดเล็กรูปทรงกลม

สรรพคุณตาสีเขียวแก้ธาตุพิการ ยาสมุนไพรที่ได้ได้เหมาะดี
ขับโลหิตขับระดูร้อนลดอุณหภูมิ นำมาต้มเป็นยาแก้ปวดบวม

ประโยชน์นั้นมันมากทำเฟอร์นิเจอร์ ที่คนแห่เพราะแข็งเหนียวและไม้กลม
ทนทานดีเป็นอาหารนกเงือกธรรมดา พืชป่ากลมหากินมากคงอยู่ยากตาย

อานนท์ ศรีวิสูตร

ต้นตาดำเดี่ยว ไม้ใหญ่ แฉใบกว้าง
สีเขียวใหม่เรียก เถาทาง ใต้แดงน้ำ
ใบออกเรียงง อดับข้าง ข้างเลื้อยลำ
สีเขียวดำ รียบเกลี้ยง รียงลงมา

ดอกเหลืองอ่อน ขั้วแฉวง แฉงออกยาว
ข้างดูราว กับตาดำเดี่ยว เมื่อบอกหา
ผลข้างใน มีเมล็ด แฉงเหลี่ยมตา
เจ้าเดี่ยวร้าย หนามมา ดูท่าที

สรรพคุณ แก้เสมหะ ขับระดู
บิดมูกเลือด บวมอยู่ แก้ได้นี้
สมานท้อง ปวดตามข้อ ไข้ได้ดี
ตาดำเดี่ยวนี้ ไม้หนานาน ไปหนานเลย

แต่ระวัง ตาดำเดี่ยวนี้ ก็มีพิษ สันฉิวิต หากปลั่งพลาต ไม้เถาข่อย
เห็ดจากข่อย ต้นตาดำเดี่ยว เบื่อเมาเลย ต้องตั้งเคย ขิวิน แต่ตั้งเคย

ศกุนตลา ณ หนองคาย

ไม้ยืนต้น สูงใหญ่ ไม้ตาเสือ
เปลือกต้นหนา แตกสะเก็ด อยู่เดี่ยวๆ

ดูไม้ใบเดี่ยว ยอดมีขน พันสีเหลือง
ขั้วดอกเพ็ญ แขนงยาว รอดร่วงใจ

ดอกเดี่ยว รูปทรงดี สีเหลืองอ่อน
ใบสีเขียวแก่ แกมอมส้ม ก็หายใจ

ผลกลมก้นแบน แตกเมื่อแก่ ดูดำใส
ทุกคนใช้ เนื้อไม้ผัด แก้วธาตุพิการ

ทำไมเขา เรียกตาเสือ สีได้ไหม
บ้างก็เรียก ขมิ้นแดง คงเบิกบาน

ดูอย่างไร ก็ไม่คล้าย เขาเรียกขาน
เพราะพบพาน ไม้ต้นใหญ่ ในป่าดง

ทุกส่วนของ ไม้ต้นนี้ มักมีพิษ
ถ้าอยากให้มีชีวิต ยาวยืนยง

ใคร่ครวญคิด ให้ดีงาม ตามประสงค์
ก็อย่าหลง ให้มักไป ไม้ตาเสือ

ศรีวิไลณ์ สุวรรณ

พายุฝนพรำพรำกระหน่ำเสียง
ไม้คู่เสียงถูกเหยียดกราวระดัม
ต้นตาสีเขียวแกร่งทำแรงลม
คู่พร่างพรมราวป่าอ้อมเงา

เปลือกต้นหนาคราแก่กิ่งงอหลุด
ใบไม้ร่วงดูจนนกที่บางเบา
งามชัดออกเหนือองุ่นกลมเกลี้ยงเงา
ผลแก่เข้าปริแตกแทรกเหนือแดง

ทลายทลายสีก็ติดตามทำองุ่นพอง ขมิ้นแดง มะยมหางก้าน เข็นแดงแฝง
ลำต้นนำท่าเพอร์นิเจอร์เลอะเงี้ยวแรง หากพิษแฝงมีอยู่กินถึงวาย

พิษเพราะใช้มากหากใช้ถูกสัณเฑาะ จะขจัดโรคภัยให้หายได้
แก้ทำองเสียงกำจัดบิดมลายไป บวดขั้บอบมไซร์ใช้สัดมตีมน้ำกิน

เกิดอร่ามตามขอบใบในป่าชยเลน ไชยร่มเย็นแก่ฝูงสัตว์โอ้อาศัย
นกเงือกงามตามเก็บผลสุกกิน สุขวาสนัดกรรมชาติโอบอ้อมโดย

กุศล คำเพราะ

เพ็ญนิรมลป่าทวยเฉนออยู่ริมลุ่มทวาร

จิตสุดเรใจวันขึ้นสุดแดน

เห็นดั่งดั่งอันลัดวันน้อยทั่วเขตแดน

ถ้วยด่ำสุดสุดแดนระเรใจ

แหวกเวียนถ้วยอันแทรกแมกพฤษษา ฝูงบุปผาทรุทรรษ์พลันลัดได้

ใต้แฉกร่มต้นโก่งกางกิ่งฉานไกล แต่ต้นอื่นหมุ่นน้ำไซร์ไม่คั่น

พันธุ์หนึ่งน้ำเมือชื่อว่า"ตาเลื้อ" พบมากเหลือตามแนวป่ากระแสดิน

ทางด้านในทวยป่าใกล้แผ่นดิน ที่ล่อนลือเป็นแนวถิ่นเบ่งแรงลม

ต้นตาเลื้อ ไม่ขึ้นต้นมิใช่ใจแข็ง เถามาแปลงเพอร์นิเจอร์ได้เหมาะสม

รากทวยใจคลุมโคนต้นไม่ตำนถม ผลทรงกลมแตกเป็นพุดเมสิดใน

ใบประกอรูปขนนกสีดม ดอกตั้งผู้เป็นช่อแยกแตกพลัดไหว

ดอกตั้งเดี่ยวดอกเป็นกลุ่มสีเขียว เยื่อเมสิดในสีแดงใสใฝ่ใจชม

เนื้อและเปลือกของลำต้นมีรสฝาด บำรุงธาตุแก้ท้องเสียได้สุด

กล่อมเสมหะขับโลหิตดีระทม ใบและผลแก้ระบม(ตามข้อ)ทั่วเรือนทวย

ด้ายพร แฉกร่ม

ตาเสือ๑สิงห์กระທองแสดแหมท โถงโถ่ม
ตั้งถ โถ่มละครไม้เสี้ยน
ທ້องหวานมู่สู๋สู๋ตฤทิต์๑ยยิงกัน
สูตทำยนั้นคนตี๑อยู่คู่แผ่นดิน
แต่คนชั่วมีกรรมทำ ไ่ว้มาก
จึงตายยากคตติททยมลายสืบ
ถึง๑อยู่ไปถูกลงชั๊กหนักแผ่นดิน
คตติสืบคตติชั่วทมตามครร๑๑๑

อันตาเสือ๑ในวันนี้ตั้งต้นไม้
เป็นไม้ใหญ่ที่เสื่อ๑ให้ไว้แอบย๑๑
ไว้เมื่อยม๑๑๑พ๑๑๑ย๑๑ที่หมายป๑๑
เขมิง๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑ตาเสือ๑

ชื้อดาเลื้อยไม้สูงใหญ่ให้เกรงขาม	แต่คงงามยามได้ยลต้นดาเลื้อย
ทั้งต้นผลใบดกออกงามเรื่อ	มีดาเลื้อยอรอบลำต้นจนทั่วเกรง
อยู่เคียงงใหม่ต้นดาเลื้อยเรียกเลาหาง	อยู่ลำบางเรียกขมมันแดงคนโหรงเหรง
อยู่กระบริเรียกต้นแดงคนยำเกรง	แต่คนแสวงตาบู่อยู่ปราจีนบุรี
ใบที่สวยใบโพเพราะเพียงเรียงสลัป	ใบมันผลับราวจนหนกปลายใบคี
ใบช้อยเล่ามีเสียดคู่อยู่สวยดี	ใบรูปรีสีเขียวเข้มแถมเอมอิ่มใจ
ดอกดาเลื้อยนั้นแล้วเจ้าเป็นช่อ	ดอกคู่ส้มโอมโบทัดวิบติดไว
ดอกสีเหลืองเรื่อรื่อรื่อรื่อรื่อไพ	เล็กใบใหญ่กลีบสามแฉกปลายแยกกัน
สรรพคุณของดาเลื้อยไม่ได้อธิบาย	เป็นยาแรงมีพิษร้ายได้มหันต์
กินมากเกินเอาถึงตายได้ฉับพลัน	ที่สำคัญเห็ดขอนไม้ไม่มีเมตตา
ถ้าทำยากรักษาได้หลายโรค	หมดทุกขโศกแก่หมายาโรคทำองได้
แก้ปวดบวมบ่งต่งให้ยาทำลาภใบ	ยาดีไม่แก้ทำองเสียเพ็ชร์หมดแรง

จตุพร สุวรรณปากแพรก

ดอกตาเลื้อยปลูกกันทั่วทุกภาค
ชื่อหลายหลากต่างไปอย่างได้ทดลอง
ที่ลำปางเขาเรียกว่า "ขมิ้นแดง"
อย่างอยุธยา "ตาบู่" ปราจีนบุรี
ภาคใต้เรียกว่า "แดงหัว" ลำเลียง
กำแพงเพชรเรียกว่า "เขินแดง" นี้
ภาคเหนือบอกดอก "มะฮ่า" นครนิต
ภควัฒย์เรียก "เข้" หรือกล้วยบอกกัน
"ขมทางกาน" คือชื่อที่แม่ฮ่องสอน
กระบี่อันชื่อ "ตุ้มแดง" คงดูขลังได้
เชียงใหม่เรียกว่า "เลาทาง" อยู่ทุกวันนี้
บุรีรัมย์นั้นชื่อ "มะขมทางกาน" เออ

๑ ไวรรัตน์ ภาสกาภรณ์

อันยาม ตราเสือ เมื่อก่อนนั้น
เห็นพ่อฉัน นั้นเคยอม พร่อมดมยา

สมัยฉัน ยังเด็กน้อย ด้อยพรพรษา
ฉันนั้นหนา แลเห็นธงชัย แปลกใจนัก

มันรลลลลล อย่างไร ใคร่อยากรู้
จนเมื่อก่อน ดึกว่าแฉ่ ไม่แปรพักตร์

ดอยมดดู รู้แต่นั้น ฉันประจักษ์
ฉันขอสมัคร รักนี้ ก็พอพิไทย

อ้าวอีกหลาย ตายหอยง ต่อมขบโทษ
กลับถึงบ้าน นั้นหนา หูตาฉาย

ขอได้โปรด อย่ยนั้น ฉันมีนหลาย
เปิดดูไลน์ ใ้ทำนที ไม่วิว

ต้นลาบเสือ นั้นหนอ ก็รู้จัก
ไม่เคยพบ ประสบเห็น ไม่เด่นพอ

(ต้น)ตาเสือ นั้น ฉันรัก ชักงงหนอ
ฉันดั่งกรอ ศักษาก่อน ขอนอนแนบ

อ่านดูแล้ว เพื่อกันแค้นเลย แฉ่ไม่ได้
คงไม่ไหว ร่ายกลอนนั้น มันไม่แนบ

ด้วยครูใหญ่ สถิตยัพพัน ทำฉันแสบ
ดั่งขบแอบ ลังหนอ รคนขวิ

มองตาเลื้อย เลื้อยมองนั้น คุ้มวิตก
มีเลื้อยเดิน วนเวียนอยู่ ชูก้องมา
แสงเรือรอน มองขึ้นมา คาคบไม้
เลื้อยไล่กวด บอดใจยิ่ง ว่างหน้า

ตั้งเงงเงก ตระหนกยิ่ง จริงจริงหนา
บนคบคา ตันตาเลื้อย เมื่อก่อนพรำ
ตั้งอันไซริ้ ได้หนีเลื้อย เมื่อกู่คำ
เลื้อยวิ่งตาม คุ้มหนีรอด อนุกรมตแรง

ดอกตาเลื้อย เมื่อก่อนพบ ประสบเห็น
อารมณ์หมด ทดหาย ให้กลางแคลง

แสงจันทร์เพ็ญ ขับเด่น เห็นแล้วแหง
กว่าจะแจ้ง แฉ่งตายแน่ แก่หนอเรา

ละดั่งต้น คั่นกล้วยมา อึกครานั้น
เสียงฮัลโหล ไทลัทธิ คุ้มใจเรา

เสียงดังต้น ปดุกอันต้น คั่นมาแล้ว
เมื่อนั้นเขา ให้ไปรับ กล้วยมาเรือน

ไล่ก้อกที่ คุ้มหนีฝน กล้วยวันหนอ
ดอกตาเลื้อย มันหน้าทำ เลอะเลือน

น้ำท้อว้อ เหตุใดนั้น ฝนแล้วบนเรือน
บอกเหตุเตือน เพื่อนฝูงวัย ใจพะวง

ตั้งปล่องยวง บางลิ่ง ทั้งเสียงบ้าง
หวังผลเลิศ ประเสริฐล้วน คนชุกชุก

ให้ติดอ่าง อย่างตั้งใจ ใต้ลู่ลู่
ติดตั้งปล่อง อย่งทำหนอ พอประมาณ

กายล่อนแล้ว พาใจ ให้เหยียดแห่ง
เหน้อยสุดสุด คุงวิ่งแฉ่ง แรงหมดพลัง

เริ่มล้าแดง แฉ่งมานี้ ที่ความผัน
ต้นมานั้น ใจอันเด่น เหนืออื่นแล้ว

โกวิท ธีระโรจน์

ดอกตาเลื้อยราดตาขาวอับขาวไพร
ไม้ยืนต้นสูงใหญ่หนึ่กเงือกยล

สีเหลืองใส่พราวพราวกลางไพรสนท้
ช่อบกิมผลเป็นอาหารสัตว์สวนวงศ์

ไม้ตาเลื้อยแข็งแรงและทนทาน
ทำสมุนไพรอย่างไ้มากาาจนลิตปดง

เหมาะแก่งานเพอรรี่เนเจอร์น้ำชุ่มหลง
มีพิษสร้งร้ายกาจพลาดถึงตาย

แม่เห็ดจากขอนตาเลื้อยทอ้เมือเมา
ทุกสิ่งสรรพในโลกนี้มิดีร้าย

เผดเอเก็บเอาแกงกิมลั้ชีพสลาย
ทำนทั้งหลายลงสดับรับลั้จดี

ดอกพร เดชกุณฑล

มะกอลำตาเสื่อเมื่อนานมา
 เพื่อนจากลาตินอเมริกามอบให้
 เป็นของโมติเวียแดนไกล
 ยังเก็บไว้ในความทรงจำ

ยังอยู่ในมือสองข้างสองข้าง อย่ยคำรำลัดอนย่ำคำ
 เคยร่วมเรียนรู้อะไรเล่นแต่ระบบ วันนั้นจำตัดองพรากจากไป

ห่างกันคนละฟากฟ้า ไม่สัญญาว่าจะพบกันใหม่
 ตามสิบห้าปีผ่านไป สดใจถึงใจไม่เคยลืม

เอี่ยมศิริ พงศ์พนรัตน์

ตาอะไรแฉอดงามในคณามมิต ตัวยืนชิดเมื่อรู้ว่าเป็นตาเสื้อ
หนีไปประจระเฒ่าเหงาเรื่อ คิดจนเหงื่อท่วมกายไม่ไหวตั้ง
เมื่อเป็นเสื้อต้นไม้ใจหารัก ประโยชน์หนักแก่ทำเอง ได้ดีดียิ่ง
ทั้งแก่บวมปวดตามข้อก็จริง แต่มีสิ่งเป็นพิษอยู่ดูให้ดี

ทุกสิ่งในโลกนี้มีดีชั่ว
รักเกลียดดกด้วมีทุกขมีสุขศรี
ประโยชน์โทษคู่ควรดั่งดั่งอย่างมี
เหมือนอย่างทีตาเสื้อยาเบื่อเมา

สุวิรัตน์ สุวิรัตน์

สมุนไพรรักษาโรค ในบ้านใหญ่
ทั้งต้นใบเป็นยารักษาแผล
ประโยชน์มีมากมายหลายใช้กันแฉะ
หลายกระแสใช้แก้ธาตุพิการ

มีชื่อเรียกต่างนามตามท้องถิ่น ล้วนทั้งสิ้นประโยชน์ใช้มหาศาล
ไม่มีต้นสูงใหญ่งามตระการ ยามดอกบานเหลืองออกอ้อมหน้าใจ

เปลือกต้นนี้ใช้ตีมีรสฝาด สรรพคุณเป็นยาธาตุดีไอ
สมานแผลแก้ปวดทำให้หัวใจไป เปลือกนี้ใช้ต้มน้ำทำเป็นยา

แต่อย่างไรให้ระวังอย่าพลั้งพลาด ภาวะจืดจางพิษแรงแผล้งหงา
ต้นดาเลื้อยนี้มันเหนียวเหนียว ต้นงาาบดูก็ได้ใช้กัน

สรรพดีโลกนี้มีหลายอย่าง ดีเลอบ้างฝักใจให้สุขสันต์
เช่นดาเลื้อยไม้ตีมีครบครัน แยกแยะกันให้ไว้ใจธรรมา

อัญชี่ น สี้งใหม่

